

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В. Н. КАРАЗІНА
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ
Кафедра романо-германської філології

Рекомендовано до захисту
Протокол засідання кафедри № _____
від «_____» _____ 2025 р.
Завідувач кафедри
Холмогорцева І.С.
(прізвище та ініціали)

(підпис)

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**ВІЙСЬКОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ СУЧАСНОЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ У
СВІТЛІ ВІЙНИ В УКРАЇНІ (НА МАТЕРІАЛІ ПРЕСИ)**

Виконавець:

студент/студентка: ІІ курсу магістратури, групи
ФМП-61
Токарева Віолетта Ігорівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник роботи:

канд. філос. наук, доцент Песоцька Д.Л.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою:

кількість балів: _____

Підпис керівника

Кваліфікаційну магістерську роботу захищено на засіданні Екзаменаційної комісії

Протокол № _____ від «_____» _____ 2025 р.

Голова Екзаменаційної комісії

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Харків – 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ	8
1.1. Визначення військового терміна та військової термінології.....	8
1.2. Методологія дослідження військової термінології.....	11
1.3. Підходи до класифікації військової лексики.....	12
1.4. Галліцизми у військовій термінології: історія та сучасність	15
Висновки за розділом 1	18
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ	19
2.1. Склад та структура військової термінології французької мови.....	19
2.2. Лексико-семантичні особливості французьких військових термінів в умовах воєнного конфлікту	21
2.3. Особливості етимологічної структури військових термінів	25
2.4. Вплив війни в Україні на термінологічні трансформації у французькій мові.....	28
Висновки за розділом 2	31
РОЗДІЛ 3. ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ФРАНЦІЇ.....	32
3.1. Особливості вживання та перекладу військових слів та виразів.....	32
3.2. Роль військової термінології в ЗМІ у формуванні громадської думки та інформаційній політиці	37
3.3. Перспективи розвитку військової термінології в умовах сучасних викликів.....	41
Висновки за розділом 3	43
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	45

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46
ДОДАТКИ	56
Додаток А. Українсько-французький словник	56
Додаток Б. Французько-український словник	59

ВСТУП

Повномасштабне вторгнення РФ в Україну, розпочате 24 лютого 2022 року, стало потужним чинником глобальних геополітичних потрясінь і викликів. Війна трагічно вплинула на життя мільйонів людей в Україні і визначила нову реальність для держави та суспільства. Тисячі громадян загинули в бою та від російських обстрілів, сотні тисяч сімей втратили свої домівки, мільйони українців стали внутрішніми переселенцями або біженцями, які виїхали за межі України. Це - новий трагічний досвід та водночас нова актуальна реальність для українського суспільства [38, с. 25].

Повномасштабне вторгнення російських військ в Україну стало однією з головних тем світового інформаційного простору навесні 2022 року. Війна опинилася в центрі уваги всіх глобальних дискусійних майданчиків. На жаль, військова лексика та термінологія поповнилася номенами, які тепер використовують не лише в зоні бойових дій Донбасу, а й охопили всю територію нашої держави [40, с. 804]. До мовного обігу увійшли назви операцій, військових центрів, лабораторій, штабів, компаній, проєктів, новітніх зразків озброєння, кодових імен тощо. «Вихід» військових термінів та позначень за межі сфери їх початкового застосування й проникнення в повсякденне мовлення простих людей говорить не лише про загострення ситуації на світовій політичній арені, явні та приховані конфлікти між державами, готовність світового суспільства до раптових бойових дій, а й про формування ряду лексики, яка не тільки включає в себе вже існуючі слова й вирази, а й стрімко поповнюється новими одиницями завдяки соціально-політичним чинникам та науково-технічному прогресу [40, с. 804]. Важливу роль у поширенні військових термінів відіграли події в Україні, зокрема діяльність засобів масової інформації, що активно висвітлюють перебіг війни для всього світу. Передова лексика військової сфери 2022 року залишається недостатньо вивченою, що зумовлює потребу в її аналізі.

Таким чином, **актуальність** даної роботи обумовлена необхідністю комплексного аналізу трансформацій військової термінології сучасної

французької мови під впливом війни в Україні, що має як теоретичне значення для розвитку лінгвістики, так і практичну цінність для перекладознавства, медіааналізу та міжкультурної комунікації.

Об'єктом дослідження є сучасна військова термінологія французької мови у контексті воєнних подій в Україні.

Предмет дослідження – військові терміни та особливості їхнього функціонування у французькій пресі 2022-2023 років.

Мета даної кваліфікаційної магістерської роботи полягає в аналізі військової термінології сучасної французької мови на матеріалі преси, визначенні впливу війни в Україні на розвиток військової лексики, а також виявленні специфіки перекладу та практичного застосування військових термінів.

До виконання маємо такі **завдання дослідження**:

- 1) розглянути теоретичні засади військової термінології у сучасній французькій мові;
- 2) проаналізувати військову лексику у пресі, пов'язану з війною в Україні;
- 3) визначити лексико-семантичні особливості французьких військових термінів, що з'явилися або набули нових значень у 2022-2025 роках;
- 4) дослідити вплив французьких військових запозичень на розвиток української військової термінології;
- 5) оцінити особливості перекладу військових термінів із французької мови на українську.

Основними **матеріалами** цього дослідження слугують тексти сучасної французької преси 2022-2025 років, які містять військову термінологію, зокрема статті, репортажі, аналітичні огляди та коментарі, а також лексичні джерела франко-українських військових термінів.

При роботі з даними джерелами використовуються **методи** комбінованого лінгвістичного аналізу, який включає в себе семантичний, лексикографічний та порівняльний підходи. Також активно використовується метод контекстуального аналізу для вивчення функціонування термінів у пресі, експериментальні методи перекладознавства та кількісно-якісний аналіз текстів ЗМІ.

Наукова новизна дослідження полягає у зверненні до військової термінології сучасної французької мови в контексті війни в Україні, що висвітлює роль французької як інструмента міжнародної комунікації та підкреслює необхідність дослідження цієї лексики у світлі глобалізаційних і культурних трансформацій.

Отримані результати можуть бути корисними для лінгвістів, перекладачів, журналістів та всіх, хто цікавиться військовою термінологією або має потребу в її розумінні. Ця інформація може бути використана у військовому перекладі, підготовці лінгвістичних ресурсів, словників, навчальних матеріалів для військових перекладачів та фахівців, а також у медіааналізі для більш точного розуміння війни в Україні на міжнародному рівні.

Апробація результатів дослідження відбулася у рамках III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Романо-германські мови: загальні тенденції розвитку мовних явищ, контрастивні та ареальні дослідження», що тривала 12 листопада 2025 року у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара. Роботи були опубліковані у вигляді тез у збірнику матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Романо-германські мови: загальні тенденції розвитку мовних явищ, контрастивні та ареальні дослідження».

Структура кваліфікаційної магістерської роботи: дослідження складається зі вступу, основної частини (три розділи), висновків до кожного розділу і загальних висновків, списку використаних джерел та двох додатків у вигляді українсько-французького та французько-українського глосаріїв.

Основний текст роботи становить 43 сторінки, кількість використаних джерел 60, з яких 17 іноземні.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Історія виникнення наукової термінології сягає відносно давніх часів. Праобразом термінів передували так звані передтерміни або ж прототерміни, які були словами з дописемного періоду в усній мові для позначення об'єктів дійсності. Вони виникли ще до появи наук і не мали визначень [7, с. 9].

Спеціалізована лексика стає важливою складовою сучасного мовного фонду і продовжує швидко зростати. Як зазначає Л. Томіленко, «за спостереженнями дослідників, зростання кількості термінів різних наук випереджає зростання кількості загальноновживаної лексики, і тому в наш час термінологічних одиниць нараховуємо більше, ніж слів загального вжитку. До того ж, термінолексика стає головним джерелом поповнення словникового складу, активно проникаючи в загальноновживану мову та впливаючи на неї» [37].

1.1. Визначення військового терміна та військової термінології

Військові терміни та термінологія становлять важливу складову як військової науки, так і практичної діяльності, оскільки забезпечують точність і однозначність комунікації в умовах бойових дій, стратегічного планування та оперативного управління. Їхнє функціонування сприяє ефективному обміну інформацією та підтримує організованість військової діяльності на всіх рівнях – від тактичного до стратегічного [1].

Як відомо, слово «термін» походить від латинського “terminus”, що означає «кінець, межа, закінчення». У Середньовіччя це слово набуло значення «визначення, позначення», а в давньофранцузькій мові “terme” мало значення «слово». На думку Е. Літре, О. Блоха, В. фон Вартбурга, П. Робера, саме воно породило у французькій мові “terme” – термін в сучасному розумінні [39].

Дослідження праць українських та зарубіжних учених у сфері термінології виявило, що поняття «термін» має кілька різних дефініцій, хоча на перший погляд воно видається семантично однозначним.

До прикладу, Б. Н. Головін визначає термін як мовну одиницю — слово або словосполучення підрядного типу, яке має спеціалізоване значення, позначає та формує професійне поняття і використовується у процесі пізнання, вивчення та освоєння наукових або професійно-технічних об'єктів і взаємозв'язків між ними.

О. Д. Пономарів дає таке визначення: «Термін – це одиниця історично сформованої термінологічної системи, що визначає поняття та його місце в системі інших понять, виражається словом або словосполученням, служить для спілкування людей, пов'язаних єдністю спеціалізації, належить до словникового складу мови й підпорядковується її законам» [1].

У свою чергу, військовий термін – це слово або словосполучення, що вживається у військовій справі та має чітке, однозначне значення [30, с. 287]. Він відрізняється стилістичною нейтральністю, логічністю семантики, стислістю та незалежністю від контексту, що забезпечує точність та однозначність передачі інформації у військовій сфері. «Військова лексика – це своєрідний словниковий запас, і вона певним чином відображає вплив зовнішніх та внутрішніх факторів, які необхідно враховувати при перекладі» [25, с. 138].

Під термінологією розуміють сукупність термінів, що використовується в тій чи іншій сфері наукового знання чи професійній діяльності для позначення її фахових понять [28; 33, с. 12].

Військова термінологія становить невід'ємну частину військової лексики й потребує окремого та ґрунтовного аналізу. Під нею розуміють систему військових термінів, що функціонують у спеціалізованій літературі, офіційних документах та усному мовленні військовослужбовців. Характерними ознаками військової термінології є структурна впорядкованість, чіткість змістовної передачі та, передусім, узгодженість на міжвідомчому й міжнародному рівнях.

Основні фактори впливу розвитку термінології – це історичні події: військові конфлікти, революції, зміни державної влади; культурний вплив: традиції козацтва, фольклор, історична пам'ять; міжнародні контакти: військові союзи, інтеграція до міжнародних структур (НАТО); мовна політика: українізація, стандартизація сучасної української мови [14, с. 273].

Військова термінологія та професійна лексика, як складові однієї з найдавніших фахових терміносистем, неодноразово ставали об'єктом лінгвістичних досліджень у різні періоди та в межах різних мовних традицій. XX століття, позначене двома світовими війнами та численними локальними збройними конфліктами, відзначається значним розширенням військового лексикону та появою великої кількості спеціалізованих термінів і професіоналізмів [16].

Військова термінологія поповнює словниковий склад державної мови поступово, і тим самим відображає лінгвокультурну ситуацію, яка є характерною для певної епохи. Основними характеристиками військової термінології є компетентність й корпоративність [2].

Військова термінологія поповнюється не лише у період воєн та конфліктів, але й також у періоди воєнних реформ і перетворювань. Секретність, закритість армії обумовлюють її корпоративність та створюють передумови для створення й розвитку власної військової мови.

Офіційні військові документи вирізняються використанням спеціальної термінології, пов'язаної з військовою сферою та технікою, що застосовується у збройних силах. Натомість елементи живої розмовної мови, включно з професіоналізмами й так званим «військовим сленгом», характерним для неформального спілкування солдатів, у таких текстах не використовується.

Термінологія військової сфери поділяється на різні типи: за видами збройних сил, військової техніки, організаційну, тактичну, штабну, військово-політичну, командно-стройову, військово-топографічну тощо, об'єднані єдиною загально-воєнною термінологією.

Військові терміни є однозначними, тобто не мають синонімів, хоча інколи зустрічаються близькі за значенням слова. Військова термінологія поділяється на офіційну (статутну) і нестатутну, де офіційна складається з термінів, що закріплені у військових статутах, а нестатутна використовується у розмовній мові військових та деяких видах літератури, але офіційно не затверджена.

Така термінологія постійно змінюється та оновлюється у зв'язку із розвитком військової науки, появою нових видів озброєння, тактичних і стратегічних концепцій. Вона включає терміни, що відображають військові операції, ієрархію, технології, історичні та культурні аспекти військової діяльності.

Сукупність військових термінів є важливою для чіткого розуміння воєнних текстів і підготовки військових спеціалістів, а також для уніфікації термінології у військовій науці та практичній діяльності. Постійне вивчення, розробка та уніфікація термінів є необхідним для забезпечення точності військової комунікації та ефективної взаємодії у військовій справі.

1.2. Методологія дослідження військової термінології

Методологія дослідження термінології – це сукупність методів, принципів та прийомів наукового пізнання, що застосовуються для вивчення термінів, їх формування, розвитку, функціонування та систематизації в певній галузі знань. Вона передбачає як теоретичний, так і прикладний рівні аналізу, поєднуючи класичні лінгвістичні методи із сучасними когнітивними та комунікативними підходами.

Словотвірний аналіз – комплексна методика встановлення механізму творення слова та його місця у словотвірчій підсистемі мови; передбачає виявлення зв'язку похідності, тобто твірної основи, словотворчого форманта, словотвірного значення, способу словотвору та словотворчого типу [31]. Метод словотвірного аналізу будемо використовувати для визначення способу творення терміну. За допомогою морфемного аналізу встановимо способи та

типові моделі термінологічних одиниць, утворених на основі морфологічного способу словотвору.

За сучасною лінгвістичною енциклопедією, морфемний аналіз – методика словотвору й морфеміки, спрямована на встановлення складу морфем у слові [31].

Важливою складовою є аналіз словникових дефініцій, завдяки якому можна простежити первинні значення військових термінів і уточнити їх місце у структурі терміносистеми. Значну роль відіграє описовий метод, який забезпечує інвентаризацію мовних одиниць, з'ясування їхньої будови та функцій у системі військової лексики.

Дослідження структури військових одиниць здійснюється за допомогою словотвірного та морфемного аналізів, що дозволяє виявити способи творення термінів, а також типові моделі їх побудови.

Застосування методів внутрішньої та зовнішньої інтерпретації дозволяє здійснити класифікацію термінів за способами словотворення, а також простежити їх зв'язок із реаліями військової діяльності та мовними категоріями носіїв різних культур. У цьому контексті залучаються й психолінгвістичні підходи, що забезпечують глибше розуміння когнітивно-культурних аспектів військової термінології. Важливим інструментом дослідження є компонентний аналіз, за допомогою якого виявляються семантичні особливості термінів і відтворюється їхня внутрішня структура. Не менш значущим є дискурс-аналіз, що розкриває механізми функціонування термінології в текстах військової преси та у військовому дискурсі загалом.

Це дослідження також включає методи спостереження, аналіз та синтез, зіставлення термінів, контекстуальний аналіз, а також перекладацькі методи, які дозволяють простежити особливості адаптації військової термінології в іншомовному середовищі.

1.3. Підходи до класифікації військової лексики

Сьогодні в науковій літературі можна простежити відсутність єдиного загальноприйнятого підходу до класифікації воєнної лексики. Воєнна лексика в сучасному мовознавстві вивчається у різноманітних аспектах, що пов'язані з головними тенденціями розвитку лінгвістики. Найбільш поширеними у лінгвістиці є вивчення воєнної лексики у лексико-семантичному аспекті, згідно з яким виділяють різні лексико-тематичні групи, що об'єднують слова для позначення предметів, понять, процесів, ознак тощо [34].

Військова лексика є складною системою, яка включає в собі поняття пов'язані як з побутом військових, так і з їхніми безпосередніми завданнями на службі. Окрім того, військова лексика тісно переплітається з повсякденною мовою, військові лексичні одиниці все частіше з'являються у вокабулярі мовця, а тому систематизація, класифікація та дослідження процесів утворення та розповсюдження є доцільним та необхідним [25, с.138]. Потрібно розуміти, що військова лексика є своєрідним словниковим запасом, і вона певним чином відображає вплив зовнішніх і внутрішніх факторів, які ми маємо брати до уваги при перекладі.

Військова термінологія становить невід'ємну частину військової лексики, а тому потребує детального аналізу. Вона, разом із пов'язаними з нею терміносистемами, слугує основою ефективної взаємодії та забезпечує належний рівень комунікації у військовій сфері. Чітко упорядкована та стандартизована термінологія створює можливість організовувати і координувати спільні операції, формулювати команди з максимальною точністю та уникати двозначностей у процесі військової діяльності.

Дослідження військової лексики у синхронії та діяхронії дало можливість вченим розподілити її на такі основні групи як:

- військова термінологія, що позначає поняття «безпосередньо пов'язані з військовою справою, збройними силами, методами збройної боротьби тощо»;

- військово-технічна термінологія, що позначає поняття «безпосередньо пов'язані з військовою справою, збройними силами, методами збройної боротьби тощо»;
- емоційно-забарвлена військова лексика, представлена словами та сполученнями, які часто використовуються переважно у військовій розмовній мові і фактично є стилістично синонімами відповідних військових термінів [25].

У лінгвістиці можна знайти різні класифікації термінів. Оскільки військова термінологія є складовою загальної терміносистеми української мови вона має всі ознаки й характеристики, що й будь-яка інша, при цьому їй притаманна специфічна типологія. У мовознавчій літературі відсутня однозначна класифікація військової термінології, адже військова сфера має свої окремі галузі, а терміни виступають їхніми репрезентантами. Деякі лінгвісти пропонують типологію військової термінології за загальними характеристиками, а саме: тактичну, військово-технічну, військово-організаційну, сюди ж додано терміни на позначення роду військ та видів збройних сил [7, с. 10].

За тематичною ознакою військова лексика поділяється на окремі підгрупи, зокрема тактичну, військово-технічну, а також лексичні одиниці, пов'язані з командуванням, адміністрацією, військово-топографічною діяльністю тощо. Цей підхід базується на чіткому урахуванні предметної області й функціональної спрямованості термінів.

Військова термінологія має особливості, що відрізняють її від інших термінологічних систем, зокрема, багатозначність, синонімію, омонімію та використання численних аббревіатур. Ці особливості підкреслюють важливість точності, однозначності та відповідності термінів до реалій сучасної військової справи [30, с. 289].

Військова термінологія становить динамічну систему, яка постійно змінюється під впливом військових реформ, міжнародних стандартів та розвитку новітніх технологій. В Україні цей процес особливо помітний у зв'язку з реформуванням армії та впровадженням стандартів НАТО, що зумовило

оновлення термінології, пов'язаної з сучасними видами озброєння та тактикою ведення бойових дій. Розвиток військової термінології тісно корелює з міжнародним військовим співробітництвом, яке сприяє активному запозиченню іншомовних одиниць і трансформації вже наявних термінів. Це, у свою чергу, безпосередньо впливає на міжкультурну комунікацію та актуалізує проблему перекладу військових термінів у багатомовному середовищі.

Вивчення та класифікація військових термінів необхідні для забезпечення точності в комунікації та перекладі. Перекладачі повинні враховувати різні аспекти класифікацій, такі як семантика, сфера застосування та історичний контекст, щоб правильно передати значення термінів в іншій мові [30, с. 289].

1.4. Галліцизми у військовій термінології: історія та сучасність

Як зазначається в тлумачному словнику української мови, галліцизм – це окреме слово або мовний зворот, запозичені з французької мови; це варваризм.

У жодній мові світу не існує абсолютно ізольованої лексики, позбавленої запозичень. Сучасний етап розвитку характеризується активними процесами міжнародної взаємодії на політичному, економічному, культурному та військовому рівнях. Україна традиційно бере активну участь у співпраці з різними державами, зокрема з країнами Європейського Союзу та Францією. Унаслідок постійних міжкультурних, соціальних та професійних контактів відбувається явище мовного запозичення, коли слова переходять із однієї мови до іншої. З часом ці лексеми адаптуються до законів мови-реципієнта: зазнають фонетичних і граматичних змін, інтегруються в систему словотворення та семантики, проте часто зберігають сліди свого іншомовного походження. Українська мова, як і більшість європейських мов, засвоїла значний пласт іншомовної лексики, органічно вписавши його у власну мовну систему.

Запозичення з французької мови становлять важливу та унікальну частину лексичного рівня української мови. Терміни з військової сфери з'являються на шпальтах українських періодичних видань щодня. Ця тенденція продовжується, тому дана тема вважається дуже актуальною [42, с. 106].

Заирнемо трішки в історію. Саме слово Галлія походить від назви давнього кельтського племені – галлів, які жили у країні під однойменною назвою, що знаходилася на території сучасної Французької республіки. Більшість галліцизмів перейшли до українського словника в XVII-XIX століттях, відповідно вони мають походження з сучасної французької мови, яка, в свою чергу, є нащадком народної латини – мови, яка використовувалась на теренах Римської Галлії [8].

Французька мова, що належить до романської групи, має значний вплив насамперед на споріднені мови – італійську, іспанську та румунську. Водночас лексичні елементи французького походження поширилися й у мовах інших груп, зокрема в арабській, японській та перській. Варто зазначити, що такі одиниці не завжди функціонують як прямі запозичення: вони можуть змінювати значення, проходити процес адаптації або відтворюватися шляхом калькування. Цікавим є й зворотній процес, коли слова, пройшовши трансформацію в іншій мові, повертаються у французьку вже з модифікованим значенням.

Так, прикметник *volontaire* (добровільний) повернувся до Франції вже із знайомим нам всім значенням волонтера – людини, яка допомагає на добровільних основах. Під час антитерористичної операції на сході України волонтери допомагали воїнам українських військових формувань та добровольчих батальйонів в отриманні автомобілів, оптичних приладів, військового одягу тощо для виконання поставлених завдань. Наразі цей іменник є частотним в українських періодичних виданнях та актуалізується найчастіше у наступних словосполученнях: *військовий волонтер, медичний волонтер, звернутися до волонтера, волонтерська діяльність* тощо [42, с. 107].

Запозичення формуються під впливом як зовнішніх, так і внутрішніх чинників. Серед них важливими є стилістична диференціація термінів, прагнення замінити їх більш зручними аналогами або уникнути багатозначності. Унаслідок цього в мові нерідко співіснують іншомовне слово та його український відповідник. Водночас частина іншомовної лексики поступово виходить з ужитку, оскільки мовці віддають перевагу питомим словам, що

зумовлено соціальними чи іншими факторами. Подібна тенденція простежується й у Франції, де активно шукають власне французькі еквіваленти для уникнення надмірного використання англомовних запозичень.

Запозичення з французької мови становлять одну з найбільших груп запозичених слів в українській мові, особливо у військовій сфері. Саме запозичення з французької мови дуже активно використовуються в спілкуванні та медіа-просторі. Крім того, запозичення використовуються для підвищення експресивності та надання певного «шарму» публіцистичному тексту [42, с. 107].

Упродовж XX століття французька лексика суттєво збагатила українську мову, особливо у військовій сфері. XXI століття відзначається появою численних локальних і гібридних конфліктів, а сьогодні Україна веде боротьбу проти російської агресії. У такій ситуації проблема формування та розвитку національної військової терміносистеми набуває статусу одного з ключових чинників забезпечення державної безпеки.

Сучасний етап розвитку української військової термінології безпосередньо пов'язаний із стратегічним курсом України на інтеграцію до Європейського Союзу та НАТО, що закріплено в Конституції. Це визначає потребу в знанні іноземних мов, насамперед англійської, німецької та французької, для ефективної діяльності військовослужбовців у міжнародному середовищі. З метою підготовки кадрів Міністерство оборони України впроваджує спеціалізовані мовні програми та курси.

В умовах повномасштабної війни значення військової термінології різко зростає: вона широко використовується в медіапросторі та активно поповнюється іншомовними запозиченнями, серед яких важливу роль відіграють французькі [42].

У сучасних засобах масової інформації – на телебаченні, у пресі та на інтернет-ресурсах – використання галліцизмів сприяє формуванню професійного, проте водночас доступного для широкої аудиторії мовного стилю військових повідомлень. Їхнє застосування відіграє важливу роль у демократизації публіцистичного стилю та розширенні норм сучасної комунікації

в медіапросторі. Водночас надмірне й невмотивоване використання іншомовних елементів може становити певну загрозу, оскільки призводить до поступової втрати мовної самобутності.

Отже, галліцизми в сучасних медіа виконують функцію поєднання лінгвістичної традиції з актуальними тенденціями мовлення, забезпечують зрозумілість військової інформації для суспільства та сприяють адаптації новітніх термінів у ширший комунікативний простір засобів масової інформація.

Висновки для розділу 1

У першому розділі було з'ясовано, що військова термінологія є впорядкованою системою спеціальних мовних одиниць, які забезпечують точність, однозначність та ефективність комунікації у військовій сфері. Вона вирізняється стилістичною нейтральністю, стислістю та незалежністю від контексту, що робить її ключовим інструментом уніфікації понять і забезпечення чіткості військових дій.

Дослідження показало, що сучасна методологія аналізу військової термінології поєднує класичні лінгвістичні та когнітивно-комунікативні підходи, що дозволяє виявляти структурні, семантичні й прагматичні особливості термінів. У процесі класифікації виокремлюють власне військову термінологію, військово-технічну лексику та емоційно-забарвлені одиниці («військовий сленг»). Важливою рисою військової терміносистеми є її динамічність, адже вона постійно оновлюється під впливом суспільних, політичних і технологічних змін.

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ

2.1. Склад та структура військової термінології французької мови

Військова термінологія – це мова, якою користуються військові в різних галузях. Вона повинна бути зрозумілою для читача і слухача стосовно поняття. Значну частину будь-якої мови складають запозичення – перехід слова з однієї мови в іншу. Це природне явище для всіх мов на всіх етапах її розвитку, але процес запозичення проходить нерівномірно – 10 століть. Французька мова була офіційною мовою придворних аристократичних кіл і слугувала посередником у встановлених контактах європейської інтелігенції. З великою кількістю воєн і битв, які залишили свій слід у військовій термінології, це стало основою для появи термінології на багато століть. Так, французькій мові притаманні запозичення з класичної латини та грецької мови. Особливість таких запозичень полягає в поєднанні коренів латинських та старогрецьких слів, що зумовило появу слів-гібридів [11].

Французька військова термінологія нараховує близько 30 тисяч найуживаніших слів і словосполучень, які охоплюють усі сфери військової діяльності – від структури армії до озброєння й тактичних дій.

До складу цієї лексики входять різні категорії: військові формування (*bataillon* – батальйон, *brigade* - бригада), військові звання (*général* – генерал, *lieutenant* - лейтенант), види озброєння й техніки (*un canon automoteur* – самохідна артилерійська установка, *lance-roquettes* – реактивний гранатомет), терміни, що стосуються бойових дій і тактики (*attaque* – атака, *guerre électronique* – радіоелектронна війна), а також численні скорочення та аббревіатури (*NBC* - *nucléaire, biologique, chimique* – ядерний, біологічний, хімічний).

Формування військової термінології спирається на особливості французької мови – використання суфіксів (-euse, -teur), префіксів (anti-, sous-), а

також складних слів, створених шляхом поєднання кількох основ (*groupement logistique* – тиловий підрозділ).

Французька військова лексика справила значний вплив на інші мови, зокрема українську, де багато термінів є запозиченнями (атака, артилерія, лейтенант, гарнізон), адаптованими до національної фонетики й граматики.

Військова термінологія постійно розвивається й оновлюється відповідно до появи нових видів озброєння та технологій (наприклад, безпілотники, кібербезпека, стратегічні сили).

Її структура охоплює іменники (*général, bataillon*), прикметники (*blindée* – бронетанкова), дієслова-терміни (*attaquer* - атакувати) та багатослівні вирази (*forces océaniques stratégiques* – океанські стратегічні сили). Важливою рисою є чітка система синонімів, яка розмежовує звання, типи військових частин і види техніки. Значну роль відіграють і скорочення, адже вони полегшують спілкування, особливо в екстрених ситуаціях (наприклад, *G.A.S. – jeune gendarme adjoint de soutien*).

У перспективі розвитку військової термінології маємо згадати таке явище, як евфемія, тобто навмисна заміна знаку певного поняття описовим найменуванням або іншим знаком, що використовується для запобігання комунікативних конфліктів [22; 58, с. 30].

Евфемізми також притаманні військовому ненормативному лексикону. Військові сленгові евфемізми можуть виконувати кілька функцій: 1) замінювати назви об'єктів і явищ, які можуть викликати страх у людей: *mourir, périr – perdre qqn; combat, attaque – incident tactique; bombe – dispositif explosif*; 2) створювати шокуючу виразність: *évacuation des blessés – évacuation sanitaire, désertir – fuir du service* [58].

Можна зробити висновок, що французька військова термінологія є складною, багаторівневою системою, що відображає всі аспекти військової організації, технічного забезпечення, тактики та управління, водночас поширюючись і адаптуючись у міжнародній військовій практиці.

2.2. Лексико-семантичні особливості французьких військових термінів в умовах воєнного конфлікту

Лексика – це найбільш інформативний аспект мови. Її одиниці є дуже індивідуальними. Це означає, що в галузі лексики немає загальних правил, як у граматиці.

Те, як ми використовуємо слово в мовленнєвому потоці, безпосередньо залежить від його семантики [20].

У сучасному термінознавстві дискусійним залишається питання про доцільність і межі застосування загальномовних лексико-семантичних відношень у межах терміносистем. З одного боку, парадигматичне групування термінологічних одиниць розглядається як необхідний чинник формування цілісності й упорядкованості галузевої термінології. З іншого боку, наявність таких відношень у термінологічному просторі може зумовлювати низку негативних явищ, зокрема надмірне розростання синонімічних рядів, виникнення полісемії та омонімії, що потенційно ускладнює однозначність і стабільність терміносистеми [29].

Системний розвиток і модернізація військової техніки, зростання суспільного інтересу до проблематики воєнних загроз і збройних конфліктів, а також повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію суверенної та незалежної України, яке сколихнуло міжнародну спільноту, істотно вплинули на динаміку формування та функціонування військової термінології. З лексичної системи, що тривалий час залишалася інструментом професійної комунікації у вузькому колі фахівців, військова термінологія поступово переходить у ширший комунікативний простір. Нині дедалі частіше її елементи інтегруються у повсякденне мовлення, а також активно функціонують у публіцистичному й художньому дискурсах.

Основна маса військової лексики, як і військова діяльність, регулюється статутами, інструкціями, внутрішніми документами, і за рахунок цього, забезпечується її уніфікація. Як усне, так і письмове військове мовлення

характеризується великим ступенем термінологічної насиченості, саме тому виявлення та ідентифікація особливостей військової термінології конкретної держави є надзвичайно важливим [12, с. 169].

Військова термінологія відноситься до вузько-спеціалізованої класифікаційної групи, в меншій мірі зустрічаються загальнонаукові та міжгалузеві лексеми.

Військовим термінам властиві загальні лінгвістичні особливості термінів: адекватність, однозначність у межах певної терміносистеми, точність, стислість, логізованість семантики, наявність дефініції, відсутність експресії та стилістична нейтральність, незалежність від контексту (з відхиленням, що допускаються), системність [23, с. 191].

Військова термінологія має низку особливостей, які відрізняють її від інших термінологічних систем. До них належать: багатозначність, синонімія, омонімія, аббревіатури та скорочення, запозичення [30, с. 287].

Синонімія у військовій терміносистемі є одним із явищ, зумовленим інтра- та екстралінгвальними факторами. І. Литовченко досліджує специфіку синонімії військової лексики та термінології. Науковиця зазначає, що функціонування синонімів у фаховій галузі має свої особливості, які є відмінними від загальнолітературної мови [17, с. 82]. Водночас наявність синонімії у військовій лексиці вказує на семантико-словотвірний мовний потенціал та незавершеність формування військової терміносистеми. Основні причини синонімії у військовій субсистемі дослідниця вбачає у невпинній потребі номінації нових понять, пов'язаних із розвитком науки і техніки; відсутності уніфікованої терміносистеми військової лексики; одночасне функціонування застарілих та нових назв; паралельне використання питомих/запозичених номенів та коротких/повних форм.

Лексико-семантичні особливості французької військової термінології в умовах воєнного конфлікту характеризуються високим рівнем спеціалізації, однозначністю та системністю, що визначає її ключову роль у забезпеченні точності та ефективності військової комунікації. Військова термінологія

становить ядро військової лексики, до якого прилягає периферійний пласт нетермінологічних одиниць – жаргонних елементів, сленгу та фразеологічних зворотів розмовного характеру. Визначальною рисою терміна є його однозначна співвіднесеність із конкретним поняттям військової сфери, стилістична нейтральність та номінативність, тобто незалежність від контекстуальних нашарувань. Військові терміни впорядковуються у системні групи понять, що описують військові об'єкти, процеси та види діяльності, чим забезпечується чіткість семантичних меж і функціональна специфіка лексики.

Умови збройного протистояння зумовлюють інтенсивне поповнення терміносистеми новими одиницями – неологізмами, аббревіатурами, запозиченнями, а також словами, утвореними за допомогою словоскладання, афіксації та конверсії. Особливе місце у військовій комунікації посідають скорочення, які виконують роль умовних кодів та сприяють оперативності обміну інформацією. Так, у французькій військовій лексиці поширені складені слова та аббревіатури на зразок *A-bombe* (атомна бомба), *drones* (безпілотники), *chef d'état major* (начальник штабу), *zone de conflit* (зона конфлікту), що відображають новітні реалії війни та впровадження сучасних технологій у військову практику.

Важливою ознакою французької військової термінології є наявність інтернаціоналізмів, які шляхом інтеграції у французьке мовне середовище зазнають певних лексико-семантичних трансформацій, зумовлених особливостями мовної системи та специфікою військового дискурсу. Це підтверджує динамічність та еволюцію військової лексики відповідно до актуальних викликів сучасності.

Незважаючи на стійкість термінологічних систем, особливо таких усталених як військова термінологія, необхідно усвідомлювати і сприймати той факт, що внаслідок мовленнєвих змін та невпинного збагачення її лексичного складу, в ході появи нових військових об'єктів або процесів, термінологія також проходить через невідворотні зміни. Деякі термінологічні лексичні одиниці виходять із вжитку (детермінологізація), інші переходять до категорії

загальноновживаної лексики, а їх заміщують неологізми, які поповнюють терміносистему. Досить влучно на цей рахунок зауважено у спільній роботі Дем'яненко Б. Л. та Дем'яненко В. М.: «Потужним аргументом на користь використання різноманітних неологізмів військово-професійного характеру є той факт, що це стимулює творчість і рефлексію» [13, с. 183]. На даний час ми можемо сміливо говорити про так звану термінологічну міграцію у військовій сфері [12, с. 172].

Неологізми у французькій мові виникають як результат адаптації мовної системи до соціокультурних, технологічних та політичних трансформацій у суспільстві. Їх творення спирається на традиційні словотворчі механізми: словоскладання, афіксацію (насамперед префіксацію та суфіксацію), конверсію, а також асиміляцію запозичень відповідно до граматичних, фонетичних і орфографічних норм французької мови. За своїм характером неологізми можуть бути індивідуально-авторськими, що використовуються в художньому дискурсі для створення додаткових експресивних відтінків, або ж соціальними, які відображають актуальні події, технічний прогрес і політичні процеси. У французькій мові, зокрема у військовому контексті, неологізми активно формуються шляхом запозичень, словотворчих процесів та адаптації термінів, що позначають новітні види озброєнь, тактичних прийомів і засобів комунікації.

Прикладами сучасних неологізмів у французькій військовій термінології є *un drone* – дрон (безпілотний літальний апарат), *un agent double* – подвійний агент, *une offensive éclair* – блискавична офензива, *une cyberattaque* – кібератака (напад у кіберпросторі). Такі терміни не лише фіксують появу новітніх технологій, а й трансформують військове мислення та оперативні підходи до ведення бойових дій.

Неологічний процес у військовій термінології французької мови розглядається в контексті комплексу екстралінгвальних чинників: впливу інших мов (передусім англійської та німецької), інтенсивної міжнародної військової співпраці, а також появи нових воєнних сценаріїв і концептів, серед яких – гібридна війна та інформаційні операції. У зв'язку з цим дослідженням

неологізмів військової тематики потребує міждисциплінарного підходу, що поєднує лінгвістичний аналіз із напрацюванням військової науки.

Підтвердженням факту переходу військового неологізму до категорії усталених термінів є його практичне поширення і застосування у різних областях військової справи: звітах, регламентах, статутах, локальних і загальнодержавних нормативно-правових документах; у професійній комунікації конкретних військових частин, підрозділів, батальйонів тощо. За таких умов, військові терміни, репрезентовані у скороченій формі, зберігають свою функціональність: створюються належні умови для економії слів, відбувається заміна багатослівних понять більш конкретними [12, с. 172].

2.3. Особливості етимологічної структури військових термінів

Етимологія – розділ лінгвістики, розділ порівняльно-історичного мовознавства, який вивчає походження слів мови; сукупність методик дослідження, спрямованих на з'ясування походження слова, а також сам результат цього з'ясування [15].

Упродовж історії різні народи постійно взаємодіяли між собою, обмінюючись матеріальними ресурсами, культурними й духовними надбаннями, а також знаннями та досвідом. У результаті цього процесу словниковий склад будь-якої сучасної мови формувався протягом багатьох століть і вбирає в себе елементи різних епох та джерел: як власне автохтонні, так і запозичені; як давні, так і новостворені. Така багат шаровість закономірно вплинула на якість і різноманітність лексичної системи.

Французька мова загалом є офіційною у 29 країнах. Вона є також однією з шести офіційних мов ООН. Французька мова – друга у світі за популярністю вивчення її як іноземної. За оцінками деяких дослідників в сучасній французькій близько 55 слів слов'янського походження [35].

Французька мова входить до індоєвропейської мовної родини, яка посідає одне з провідних місць серед мов світу після китайської. За кількістю мовців

французька займає десяту позицію у світовому рейтингу. Першість належить китайській, а другою за поширеністю є англійська, якою володіє понад половина населення планети. У зв'язку з цим природним видається явище проникнення повсякденних англійських слів до інших мов. Французька не є винятком: під впливом англійської вона зазнає певних змін, які часом розглядають як чинник, що може уповільнити або ускладнити її подальший розвиток.

Залучення запозиченої лексики у французьку пояснюється прагненням постійно збагачувати мовний фонд. Іншомовні слова охоплюють різні категорії – від власних назв і топонімів¹ до загальноновживаних понять, елементів побутової мови, термінів науки й техніки чи навіть звуконаслідувальних форм [6]. Військова лексика також не є виключенням і становить окрему категорію запозичених слів з різних мов світу.

Важливо зазначити, що процес засвоєння не є пасивним: іноземне слово не входить у мову механічно, а зазнає змін, поступово інтегруючись у її систему. Адаптація може відбуватися в кількох напрямках [6]. По-перше, трансформації зазнає фонетична форма слова – чужорідні звуки замінюються відповідниками у мові-реципієнті (наприклад, *drone* (англ.) – *drone* (фр.), *sergeant* (англ.) – *sergent* (фр.)). По-друге, змінюється морфологічна структура запозичення (*amir al* (араб.) – *admiral* (англ.) – *amiral* (фр.), *fucile* (італ.) – *fusil* (фр.)). По-третє, відбувається семантичне переосмислення – слово може набувати нового значення, зберігаючи лише частину первинного (так, *missile* спершу мало загальне значення «метальний предмет», бо з латини *missilis* означає «те, що можна кинути», а у військовій сфері стало позначати «керовану ракету»). Варто зазначити, що слово *missile*, яке з'явилося в 1950 році, вживають паралельно з давно існуючим терміном *fusée*. Це свідчить про те, функції деяких запозичень зводяться до дублювання вже існуючих термінів мови [11, с. 302].

У XVI-XVII ст. запозичені слова з французької починають проникати в українську мову. Це зумовлюється впливом польського двора, що мав зв'язки з Францією, а також виправами козацького війська у європейських країнах, звідки

¹ Топонім – власна географічна назва (наприклад, місцевість, населені пункти, річки, гори, вулиці тощо).

воно й принесло запозичену військову лексику: *алебарда*², *атака*, *бомбарда*, *пістоль*³ [32].

Потрапляючи до української мови, запозичені слова змінюються відповідно до функціонально-стилістичних норм і фонетичних та граматичних закономірностей. У процесі запозичення у французькій мові відбувається заміна нетипових для неї суфіксів, а деякі навіть набувають форми середнього роду, який у французькій граматиці відсутній. Саме у військовій термінології більшість слів будуть чоловічого або жіночого роду, залежно від закінчення слова (наприклад, слова чоловічого роду – офіцер (*officier*), батальйон (*bataillon*); жіночого – армія (*armée*), атака (*attaque*)). Середнього роду в даній категорії слів можуть слугувати *постачання* (від фр. *postulat*, але тут є вплив також інших мов) або *обладнання* (від фр. *équipement*). Якщо запозичене слово не інтегрується у внутрішні граматичні норми мови, воно залишається варваризмом – тобто чужомовним елементом, який використовується відносно регулярно, але продовжує зберігати своє іноземне звучання і форму, не стаючи повноцінно частиною мови-запозичувача [35].

Фонетична адаптація французьких запозичень в українській мові зумовлена відмінностями між фонетичними системами обох мов. Основним механізмом є заміна неприродних для української звуків на найближчі за артикуляцією аналоги, редукція голосних та корекція наголосу відповідно до норм української мови. Характерні трансформації включають заміну гортанного «р», носових голосних та перетворення французького [y] на [и] або [і].

Фонетичні адаптації забезпечують природне звучання слів для українців, зберігаючи при цьому їхню семантичну та культурну ідентичність. Процес залежить від взаємодії фонетичних систем мов, історичних умов запозичення та ступеня інтеграції лексеми у мовну систему.

Слова, запозичені з французької мови, за даними лексикографів, складають близько 9%. Саме у військовій сфері можна виділити наступні слова: *агресія*

² Алебарда – старовинна зброя у вигляді півмісяця, насаджена на довгий держак із списом на кінці.

³ Пістоль – застаріла назва пістолета.

(agression), *атака* (attaque), *армія* (armée), *батальйон* (bataillon), *гарнізон* (garrison), *десант* (descente), *кавалерія* (cavalerie), *каска* (casque), *команда* (commande), *лейтенант* (lieutenant), *міна* (mine), *мінер* (mineur), *мобілізація* (mobilisation), *партизан* (partisan), *сапер* (sapeur), *сержант* (sergent), *фронт* (front) [35; 36]. У роки Другої світової війни увійшли в обіг такі французькі запозичення: *колабораціоніст* (collaborateur), *нонкомбатант* (non-combattant), *франтирер* (franc-tireur) [32].

2.4. Вплив війни в Україні на термінологічні трансформації у французькій мові

Війна в Україні істотно впливає на мовні трансформації, зокрема на процес засвоєння українських військових термінів у французькій мові. Традиційно взаємовплив української та французької мови виявлявся переважно у сфері культурної, побутової чи історичної лексики. Однак сучасні події активізували інтеграцію спеціалізованої військової термінології.

Лексико-фразеологічні ресурси сучасної військової сфери становлять один із провідних чинників формування інновацій у сучасній українській мові. Це пояснюється тим, що нові збройні конфлікти, локальні війни та протидія тероризму перебувають у центрі суспільної уваги. Внаслідок цього військова лексика сьогодні особливо виразно виявляється в різних сферах суспільного життя, що зумовлює актуальність її наукового вивчення.

Водночас, інноваційні лексичні процеси у військовій сфері, що виникли у 2022 році, залишаються малодослідженими. Це обумовлює потребу у їхньому системному аналізі в динамічному синхронному зрізі, що дозволить простежити закономірності становлення та функціонування нової військової лексики в сучасному українському мовному просторі [40, с. 804].

Досвід українського фронту, який привертає увагу міжнародної спільноти, сприяє адаптації низки понять у французькому військовому дискурсі. Це стосується насамперед термінів, що описують новітні бойові тактики, технології

та спеціалізовані сфери, зокрема електронну боротьбу чи безпілотні системи. Французькі військові структури, співпрацюючи з Україною, поступово інтегрують ці одиниці через переклади, запозичення та професійну комунікацію.

Французька мова збагачується новими термінами, що відображають досвід і практику українського війська та засвідчують динамічний характер міжмовної взаємодії в умовах війни.

Сучасна війна між Росією та Україною значною мірою визначається застосуванням безпілотних апаратів і артилерійських систем. Завдяки використанню новітніх засобів розвідки українські артилерійські та ракетні підрозділи досягли помітних результатів як у контрбатареїнній боротьбі, так і в ураженні живої сили та техніки противника далеко поза межами лінії фронту. Саме з цієї причини головні термінологічні новоутворення сьогодні припадають на сферу «ракетні комплекси та системи протиповітряної оборони». У цьому напрямі особливо активно спостерігається поява запозичених аббревіатур для позначення різних систем вогневої підтримки. Хоча у військовій термінології виникає певна небажана синонімія, комплекси озброєння, надані Україні міжнародними партнерами, виявилися настільки ефективними, що їхні іншомовні аббревіатури вже міцно закріпилися в мовленні – як серед військових, так і серед цивільних. За підрахунками дослідників, повне засвоєння іноземних аббревіатур становить близько 28% способів перекладу військової термінології [41; 43; 58].

В цей період з'являються серйозні аналітичні роботи про особливості безпілотної авіації, нові назви дронів: дрони турецького походження «Байрактар», дрони-«шахеда» іранського та російського виробництва, українські морські дрони Sea Baby, морські надводні дрони тощо, а також про вдосконалення підготовки та використання піхоти в умовах широкого застосування безпілотної авіації, її важливість [24, с. 79].

Можна навести такі приклади українських військових термінів, які активно використовуються у французькій пресі: *HIMARS* (французькі ЗМІ активно висвітлюють ефективність американської реактивної системи залпового вогню

HIMARS, яка була надана Україні); *Kalibr* (ракети такого типу також згадуються у французьких джерелах, що підкреслює значущість цих ракет у контексті війни); *Drone kamikaze* (французьке ЗМІ *Le Monde* активно висвітлюють використання Україною дронів-камікадзе). З французької запозичено аббревіатуру на позначення ракет для систем ППО *SCALP-EG* (*Système de croisière conventionnel autonome à longue portée Emploi Général*) – багатоцільова високоточна крилата ракета великої дальності з автономним наведенням; відома більшості за номенклатурною британською назвою «Storm Shadow».

Наведемо ще приклади термінів, які потрапили у французькі медіа під час повномасштабного вторгнення: *MTO* (*munition télé-opérées*) – офіційна назва французького типу боєприпасу-БПЛА, який обслуговується дистанційно; *LRU* (*lance-roquettes unitaires*), *equivalent des HIMARS* – термін, який порівнює французьку систему з HIMARS, і використовується як офіційний або напівофіційний спосіб позначення тактичної системи залпового вогню; *Caesar* – вживається у французьких джерелах як офіційна назва французької гаубиці, призначена для знищення живої сили, артилерійських батарей та дзотів, а також для забезпечення проходів у мінних полях і польових загородах [45].

Паралельно Україна перебуває у процесі кодифікації власної військової лексики, спрямованої на точне відображення реалій війни. Це створює базу для подальшого міжмовного трансферу, зокрема у французьку, завдяки міжнародним проектам, спільним навчанням та багатомовним словникам, які забезпечують коректність і стандартизацію термінів.

Війна в Україні виступає каталізатором активнішої інтеграції української військової термінології у французький мовний простір. Цей процес зумовлений не лише політичними та військовими контактами, а й необхідністю модернізації лексики відповідно до нових тактичних і технологічних викликів. Як результат, французька мова збагачується новими термінами, що відображають досвід і практику українського війська та засвідчують динамічний характер міжмовної взаємодії в умовах війни [4, с. 18].

Питання щодо остаточної інтеграції нових лексем до корпусу офіційної військової термінології залишається дискусійним. На сучасному етапі наукових розвідок більшість із них перебуває на межі між жаргонною та термінологічною лексикою, оскільки від моменту їхнього входження в мовний обіг минув відносно короткий проміжок часу, що само по собі є важливим показником.

Висновки для розділу 2

Французька військова термінологія – це складна система, що охоплює структуру армії, озброєння, тактику, військові знання та численні скорочення. Вона відзначається спеціалізацією, системністю, точністю й нейтральністю, постійно поповнюється новими неологізмами та аббревіатурами під впливом розвитку військових технологій і міжнародної співпраці. Її етимологія багатошарова: значна частина термінів походить із латини, грецької та європейських мов, причому французька мала відчутний вплив і на українську військову лексику.

Війна в Україні стала каталізатором цих процесів, сприяючи появі нових термінів і запозиченню українських назв у французьку мову. Це засвідчує динамічність військової термінології, яка швидко реагує на сучасні виклики та адаптується до реалій міжнародного збройного протистояння.

РОЗДІЛ 3

ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІЙСЬКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ У ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ФРАНЦІЇ

У засобах масової інформації Франції військова термінологія функціонує як спеціалізована лексична система, що відображає поняття військової науки й практики. Особливістю її функціонування є постійне оновлення лексики відповідно до політичних і соціальних змін та міжнародних конфліктів. Французькі ЗМІ застосовують військові терміни для інформування, аналітики та формування військового дискурсу, поєднуючи офіційні стандартизовані поняття з вузькоспеціалізованими або запозиченими словами.

3.1. Особливості вживання та перекладу військових слів та виразів

Особливості вживання та перекладу військової лексики французькою мовою зумовлені специфікою військового дискурсу та особливостями мовної культури Франції. Військова термінологія у французькій мові вирізняється високим ступенем системності, точності й усталеності, що відображає організаційну структуру збройних сил, специфіку тактичних і технічних процесів, а також історичний розвиток французької військової традиції.

У сучасних умовах використання термінів виходить за межі суто професійного середовища і перестає бути прерогативою фахівців у певній галузі. Термінологічні одиниці дедалі частіше функціонують у мові масової комунікації та навіть у повсякденному мовленні. Така тенденція до поширення термінів спричиняє зміни в їхній семантичній природі та зумовлює появу нових закономірностей їх функціонування [18; 5, с. 120].

Французька військова лексика характеризується нормативністю та стабільністю значень. Такі терміни активно функціонують у засобах масової інформації, офіційно-діловому стилі, військових документах різного типу та інструкціях. Вони охоплюють як загальноживані одиниці, так і

вузькоспеціалізовані поняття, що мають обмежену сферу використання. Військовий жаргон і сленг, попри обмежене поширення поза межами професійного середовища, залишаються важливими елементами комунікації всередині французької армії.

Серед прикладів найбільш уживаних військових жаргонів у французькій мові можна навести такі: серед аббревіатур та акронімів – *PMF* (Personnel Militaire Féminin), *AD* ou *AD perso* (à disposition), *AS* (rien à signaler), *LH* (légion d'horreur); серед військових виразів – *passer l'armé à gauche* (mourir), *un vieux de la vieille* (soldat d'expérience), *aller au casse-pipe* (aller à la guerre ou au danger), *casser sa pipe* (mourir); серед сленгових назв посад, повноважень, об'єктів та ситуацій – *pit* (capitaine), *troufion* (soldat), *comanche* (commandant), *gégène* (général), *quille* (fin du service militaire), *bastos* (munitions), *armée roulante* (groupe de traînards ou marginaux suivant l'armée), *banane* (médaille).

Найбільш уживані військові терміни у французьких медіа відображають ключові аспекти тактики, стратегії, озброєння та військової організації. Ось декілька прикладів таких термінів з цитатами зі статей різних видань Франції: **drones** та **missiles** в одному контексті – “*Volodymyr Zelensky affirme que la Russie a lancé plus de 450 drones et plus de 30 missiles*” [59]; **attaque** – “*...attaque ennemie aux missiles balistiques et d'une attaque massive de drones d'attaque*” [59], “*M. Zelensky avait déjà dénoncé cette semaine la multiplication des attaques contre des cibles énergétique*” [60]; **bombardement** – “*...les bombardements ne cessent pas sur le front de l'Est, en Ukraine, où Vladimir Poutine reste sourd aux appels à un cessez-le-feu...*” [59]; **victime** – “*À l'heure actuelle, nous savons qu'il y a au moins 30 victimes*” [51]; **stratégie** – “*...les salves de drones d'attaque sont devenues le fer de lance de la stratégie que l'armée russe applique...*” [53]; **conflit** – “*Accusant les Européens d'alimenter le conflit en Ukraine, d'empêcher son règlement de favoriser...*” [57]; **tactique** – “*...Le document mentionne 'des améliorations tactiques russes'...*” [47], “*...Cette nouvelle force russe sera sans doute d'un faible niveau tactique, pointe Stéphane Audrand,...*” [48] тощо.

Початок широкомасштабного вторгнення Росії в Україну поставив перед міжнародними журналістами проблему адекватного та коректного позначення воєнних подій. Упродовж більш ніж трьох років повномасштабної агресії спостерігається розширення спектра номінацій подій, що відображає не лише еволюцію конфлікту, а й наявність у лексичних виборах певного оцінного компоненту. Попри те, що журналістська діяльність передбачає дотримання принципів об'єктивності та неупередженості, у випадку війни в Україні абсолютна нейтральність у висвітленні подій є не лише недоцільною, а й морально сумнівною. Отже, міжнародні журналісти, залишаючись вірними професійним стандартам, мають право на чітку етичну позицію у своїй оцінці сучасних реалій [18].

Переклад сучасної військової термінології становить складне та водночас надзвичайно важливе завдання, особливо в умовах інтенсивного технологічного розвитку та динамічних геополітичних змін. Ефективна комунікація між військовими структурами та організаціями різних країн потребує подолання мовних і культурних бар'єрів, що, у свою чергу, вимагає максимально точного так адекватного перекладу військових термінів і понять різними мовами, зокрема українською [21].

У процесі перекладу фахівець несе повну відповідальність за точність і достовірність переданої інформації, забезпечуючи відсутність будь-яких спотворень чи помилок. Досконале володіння військовою термінологією є необхідною умовою професійного перекладу, адже перекладач повинен чітко розуміти зміст кожного терміна та вміти адекватно передавати його іншою мовою. Це особливо важливо у ситуаціях, коли переклад здійснюється в умовах обмеженого часу, наприклад під час військових операцій. Крім того, знання словотвірних моделей є вагомою перевагою, оскільки дає змогу перекладачеві швидше орієнтуватися у фаховій лексиці.

Основні труднощі перекладу військової термінології зумовлені її технічним характером, високим рівнем спеціалізації та складністю змісту. Ці особливості можуть створювати суттєві проблеми для перекладачів, які не мають

достатньої обізнаності у військовій сфері, технічній термінології або граматичних особливостях мови [26].

Ключовим чинником, що ускладнює переклад військових термінів є, насамперед, велика кількість вузькоспеціалізованих термінів, які можуть бути мало чи взагалі незрозумілими для осіб без відповідної фахової підготовки. Такі вирази та слова, як, наприклад, *champ de mines* (мінне поле), *pilonnage* (артилерійський обстріл), *obusier* (гаубиця), *feu nourri* (інтенсивний вогонь), *attaque éclair* (тактика швидкого удару).

Військова мова нерідко містить елементи професійного жаргону, які мають специфічні значення в певному контексті. Наприклад, слово *biffin* на позначення солдату, рекруту, часто зневажливе або побутове позначення військовослужбовця; у репортажах із зони бойових дій слово *char* використовується як побутова назва танка, щоб зробити мову менш офіційною та стати ближче до аудиторії; *planqué* іноді зустрічається в публікаціях про ухильників від служби, надаючи критиці більш соціальний контекст; *toubib* – жаргонне слово на позначення військового лікаря.

Часто однакові терміни в різних країнах світу мають відмінні смислові відтінки. Так, у французькій мові термін *contre-attaque* означає оборонні дії, спрямовані на відбиття нападу, тоді як англійський термін *counterattack* використовується для позначення оборонних дій, спрямованих на відбиття нападу.

Такі розбіжності можуть спричинити помилкове розуміння термінів, що у свою чергу здатне негативно вплинути на прийняття військових рішень або реалізацію стратегічних операцій. Щоб уникнути цього, перекладач має не лише досконало володіти військовою термінологією, а й глибоко розуміти культурно-лінгвістичні особливості країн-партнерів, ураховуючи специфіку функціонування термінів у різних військових традиціях [26].

Існує кілька основних методів перекладу військових термінів, які допомагають досягти точності та природності тексту. Серед них виділяють наступні:

- 1) **транслітерація** – передача слова літерами мови перекладу, зазвичай застосовується для загальновідомих назв техніки чи озброєння (*tank* – танк);
- 2) **калькування** – дослівне відтворення структури іншомовного терміна (*puissance de feu* – вогнева міць), такий спосіб зберігає форму і зміст оригіналу;
- 3) **адаптація** – пристосування слова до норм мови перекладу – фонетичних, граматичних або стилістичних (*forces ennemies écrasantes* – чисельна перевага ворога);
- 4) **транскрипція** – передача звучання іншомовного слова, застосовується для назв моделей зброї, техніки, систем (*M16* – ем шістнадцять);
- 5) **комбінований переклад** – поєднання кількох способів для досягнення точності (*la section a mené une mission de reconnaissance* – взвод провів розвідувальну місію – поєднує калькування, адаптацію та перифразу);
- 6) **концептуальний переклад** – передає не лише слово, а й поняття, яке воно позначає (*lutte contre-insurrectionnelle* – боротьба з повстанцями), такий переклад потребує глибокого розуміння військових реалій і контексту.

Отже, переклад французької військової термінології потребує не лише високого рівня мовної майстерності, але й ґрунтовних знань про специфіку військової діяльності, а також про історичні та культурні особливості Франції. Від перекладача вимагається уважність, відповідальність і професіоналізм для забезпечення точності, послідовності та стабільності значень і значень відповідних термінів.

У цій галузі професійний переклад набуває ролі не просто передачі змісту іншою мовою, а стає засобом взаєморозуміння між арміями, державами й культурами, що сприяє налагодженню ефективної комунікації, зміцненню міжнародної безпеки і формуванню довіри. З огляду на сучасні виклики глобальної нестабільності та гібридних конфліктів, перекладач виступає не лише

як мовний посередник, а також як експерт, здатний чітко й правильно передати військову реальність, дотримуючись при цьому етики та професійних стандартів.

3.2. Роль військової термінології в ЗМІ у формуванні громадської думки та інформаційній політиці

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну спричинила переосмислення безпекової архітектури, зрушення у системі регіональної рівноваги та корекцію зовнішньополітичних стратегій європейських держав. Її наслідки проявляються у двох головних вимірах – структурному та нормативному. З одного боку, конфлікт трансформує глобальний, регіональний і двосторонній баланс сил, змінюючи саму структуру міжнародної системи. З іншого боку, він підриває усталені норми, угоди та режими, які формували так званий «порядок, заснований на правилах» [54].

У сучасному суспільстві засоби масової інформації посідають провідне місце як основне джерело відображення та інтерпретації реальності. Завдяки статусу «четвертої влади» (*quatrième pouvoir*), медіа мають значний вплив на формування сприйняття дійсності аудиторією, а також опосередковано визначають її ставлення до подій, що відбуваються. Зважаючи на високий рівень заангажованості сучасного медіапростору, їхній вплив поширюється не лише на спосіб осмислення світу, а й на особливості його економічного, культурного та політичного функціонування [55].

Очевидно, що діяльність ЗМІ у певному соціальному контексті не може бути повністю нейтральною. Вони виступають не просто спостерігачами суспільних процесів, а їх безпосередніми учасниками, формуючи суспільну думку та інтерпретаційні рамки подій. Особливо значущою ця роль стає в умовах воєнних чи збройних конфліктів, коли медіа неминуче долучаються до інформаційного та психологічного виміру конфлікту.

Як зазначає Р. Хакетт, у період війни засоби масової інформації виконують одразу декілька функцій – вони є одночасно джерелом інформації, учасником протистояння, інструментом впливу та об'єктом атак [52, с. 48].

У сучасному світі медіа посідають провідне місце у процесі поширення інформації, а мовні стратегії, що застосовуються журналістами, урядовими структурами та представниками військової сфери, здатні суттєво формувати громадське сприйняття подій, особливо в умовах воєнних конфліктів. Воєнна тематика є надзвичайно складною й багатовимірною, а її репрезентація у мас-медіа часто зазнає впливу ідеологічних і політичних чинників, що знаходить відображення у доборі та використанні мовних засобів.

Вербальне відтворення воєнних конфліктів у засобах масової інформації зазвичай характеризується підвищеним рівнем емоційної насиченості. Війна як соціально-політичне явище супроводжується людськими стражданнями, руйнуваннями та загибеллю, що зумовлює акцентування медіа саме на цих аспектах з метою викликати в аудиторії сильні емоційні реакції – страх, співчуття, ненависть чи обурення. Використання лексики з виразним емоційним забарвленням сприяє формуванню у свідомості реципієнтів яскравих і драматичних образів війни, забезпечуючи глибше емоційне залучення та підсилюючи вплив медійного дискурсу [3].

До прикладу, використання таких лексичних одиниць, як *guerre* (війна), *bombe* (бомба), *bombardements* (бомбування), *terrorisme* (тероризм), *assassinats* (вбивства), *victimes civiles* (цивільні жертви) підсилює емоційне сприйняття ситуації і спричиняє населення співчувати жертвам конфлікту.

П'єр Бурд'є, французький дослідник, зазначав, що «мова є потужним інструментом соціального впливу», а відповідно її активне використання в медіа може мати вирішальний вплив на думку громади. В такому випадку доречно використання евфемізмів, про які було згадано раніше. Наприклад, замість прямого найменування *agression armée* (збройна агресія) вживається термін *conflit armé* (збройний конфлікт). Саме заміна слова «агресія» або «війна» дозволяє дещо знизити напругу, що можна відстежити в одному з видань

французького журналу *Conflits*: «... *Mais son armée ne pourrait pas résister longtemps à un conflit de haute intensité...*» [56].

Зрозуміти специфіку трактування конфлікту у французькому інтелектуальному просторі дає змогу аналіз загального дискурсивного контексту — уявлень про природу самого конфлікту, бачення регіону та його перспектив, а також інтерпретації ситуації в Україні. Українсько-російська війна створила умови, за яких у французькому суспільстві стало складно говорити про єдиний підхід чи спільний наратив, оскільки з'явилися й посилюлися альтернативні інтерпретації подій [19].

У галузі інформаційної політики військова лексика виконує роль засобу стратегічної комунікації, що спрямований на реалізацію конкретних політичних завдань. Вона формує дискурсивні межі, у яких подання фактів та подій набуває певного, заздалегідь визначеного змістового вектора. Застосування спеціалізованих військових термінів дозволяє зосередити увагу суспільства на ключових питаннях безпеки, підкреслити законність дій або, навпаки, висловити критичну позицію щодо певної політики чи рішень. Унаслідок цього військова термінологія часто перетворюється на інструмент впливу в інформаційних кампаніях або складову пропаганди, яка формує чи змінює громадську думку про війну, армію й державну владу.

Військова термінологія в українській мові є динамічним явищем, яке поєднує точність спеціалізованої лексики з потужним соціокультурним змістом. Повномасштабна війна, розв'язана Росією проти України, зумовила активне розширення сфер уживання військової лексики: вона вийшла за межі професійного середовища й стала невід'ємною частиною національного публічного дискурсу. Сьогодні військові терміни не лише позначають конкретні поняття, а й виконують важливі комунікативні, ідентифікаційні, оцінні та символічні функції. Вони набувають нових смислових відтінків, входять до активного вжитку в медіа, літературі та повсякденному мовленні, відображаючи колективний досвід українського суспільства. Семантична еволюція цієї лексики демонструє її здатність адаптуватися до нових соціально-політичних умов,

виконуючи роль мовного інструменту формування національної свідомості та ідентичності.

У сучасному політичному дискурсі військова термінологія виконує важливу комунікативну функцію. Її використання дозволяє реалізовувати стратегію переконання, впливати на громадську думку, формувати підтримку політичних рішень або, навпаки, виступати засобом стримування. Посилання на воєнні реалії стало ефективним інструментом інформаційного впливу та маніпуляції свідомістю суспільства.

Паралельно з цим, на глобальному рівні спостерігаються значні зміни в медіапросторі. У Європі зростає концентрація засобів масової інформації, що викликало занепокоєння політиків і громадськості. Великі медіа-конгломерати отримали безпрецедентний рівень політичного та комерційного впливу, що діє на формування громадської думки, цінностей і культурного середовища. Така ситуація підтверджує важливість незалежності ЗМІ, адже саме вони відіграють ключову роль у підтримці демократичних процесів і розвитку критичного мислення суспільства [50].

Аналіз зовнішніх умов комунікації в процесі створення та сприйняття радіоповідомлення є необхідним, оскільки він безпосередньо впливає на особливості його формування та подачі [46].

Газетний текст становить особливу сферу функціонування термінологічної лексики та виступає своєрідним показником її еволюції. Попри значний вплив сучасних мас-медіа, газетний дискурс залишається основним елементом інформаційного простору. Сучасна публіцистика потребує виразних і експресивних мовних засобів для залучення читацької аудиторії та формування суспільної думки. Важливу роль у цій системі стилістично маркованих засобів відіграє саме термінологічна лексика [27].

Серед провідних європейських медіа особливе місце займає французька газета *Le Figaro*. Заснована у 1826 році в Парижі, вона вважається найстарішим національним друкованим виданням Франції. Редакційна позиція *Le Figaro* тягнє до правого крила політичного спектра. На сьогодні це друга за масштабом газета

країни: у 2018 році її друкований тираж становив 278 тисяч примірників, а кількість відвідувань онлайн-версії сягала близько 150 мільйонів [50].

Ця війна не стільки скасовує існуючі правила, скільки нав'язує нову реальність, у якій формуються інші підходи до безпеки, міжнародного співробітництва та вивчення термінології, яка не є виключенням. Російсько-український конфлікт стає не лише боротьбою за території, а й боротьбою за майбутнє міжнародного порядку, за принципи, на яких ґрунтуватиметься світ після війни [49].

3.3. Перспективи розвитку військової термінології в умовах сучасних викликів

Перспективи розвитку військової термінології в сучасних умовах визначаються потребою її адаптації до швидких змін у сфері оборони, зумовлених технологічним прогресом, еволюцією воєнної тактики та глобальними геополітичними процесами. Сучасна військова мова активно оновлюється під впливом цифрових технологій, штучного інтелекту, автономних систем, гіперзвукових розробок і нових видів озброєння. Використання штучного інтелекту змінює підходи до введення розвідки, управління та планування операцій, підвищуючи швидкість прийняття рішень і точність бойових дій.

Унаслідок стрімкого розвитку подій повномасштабної війни в Україні у повсякденному мовленні дедалі частіше спостерігається використання лексики воєнного характеру, що становить специфічний прошарок сучасного словникового складу. Воєнна термінологія потребує особливої уваги під час її залучення до комунікації, оскільки правильність і точність її вживання мають принципове значення. Як різновид спеціалізованої мови, військова фахова мова обслуговує широке коло аспектів оборонної сфери, забезпечуючи унормованість і ефективність комунікації задля гарантування військової безпеки держави. Водночас вона перебуває у тісному взаємозв'язку з політичною,

соціокультурною, науково-технічною та іншими сферами суспільного життя [10].

Розвиток української військової термінології впродовж історії зумовлювався переважно зовнішніми чинниками, передусім війнами та збройними конфліктами. Найактивніше поповнення цієї лексики відбувається у зв'язку з появою нового озброєння, техніки, спорядження та зміною стратегій і тактик ведення бойових дій. Російсько-українська війна, що перейшла у відкриту фазу 24 лютого 2022 року, започаткувала новий етап розвитку української військової мови та актуалізувала потребу в її системному вивченні [41].

Одним із провідних чинників формування військової лексики є специфіка військової професії. Люди, які працюють у військовому середовищі, створюють власний мовний простір, що відображає їхній досвід, реалії служби та професійні потреби. Поява нових слів є природною реакцією мовної системи на потребу позначити нові явища, предмети або дії. Неологізми, виникаючи у відповідь на зміни реальності, стають не лише новими мовними знаками, а й засобом вираження індивідуальних і суспільних смислів.

Паралельно з цим зростає рівень міжнародної співпраці, що сприяє уніфікації й стандартизації термінології у межах НАТО та інших оборонних об'єднань. Розвиток військової науки, модернізація армій і реформи в оборонному секторі, зокрема в Україні, ведуть до формування оновленого термінологічного апарату.

Мовні процеси, спричинені війною, засвідчують, що слово стало своєрідною зброєю інформаційного фронту. Активне творення й функціонування нових лексичних одиниць у військовому дискурсі відображає сучасні події, демонструє гнучкість української мови, її здатність реагувати на виклики часу та бути носієм колективного досвіду. Цей пласт лексики продовжує розвиватися, адже війна триває, а отже, мова безперервно збагачується новими словами й виразами, що потребує подальших досліджень [44].

Вагоме значення набувають питання перекладу й міжкультурної комунікації у військовій сфері. Для забезпечення точності термінології

необхідно створювати спеціалізовані словники, методичні посібники для перекладачів і впроваджувати системи автоматизованого перекладу військових текстів.

Війна не лише руйнує, а й створює нові мовні реалії, які стають частиною культурної пам'яті народу. Аналіз історичних етапів розвитку військової термінології дає змогу зрозуміти, як змінюється наше сприйняття війни. Наприклад, такі поняття, як *окопна війна* чи *газова війна*, з'явилися під час Першої світової та відобразили нові технологічні й соціальні реалії того часу [9]. Актуальна російсько-українська війна має зазвичай назву *збройна агресія* чи *війна дронів*.

Сучасні дослідження військової термінології мають велике значення для розуміння мовної динаміки в умовах війни. Особливо актуальними залишаються питання адаптації, запозичень і стандартизації термінів. Систематизація та уніфікація військової лексики забезпечують точність комунікації, підвищують ефективність інформаційної взаємодії та сприяють розвитку сучасної української військової терміносистеми [9].

Як вже було зазначено, сучасна військова термінологія виконує не лише професійно-інформаційну функцію, а й соціальну – впливає на формування громадської свідомості, мобілізацію суспільства та конструювання дискурсу про війну. Перспективними напрямками подальших досліджень є вивчення лінгвістичних особливостей військової мови, взаємодія культурних чинників і вплив міжнародних контактів на формування термінів.

Отже, військова термінологія майбутнього відображатиме складну, багатовимірну природу сучасних воєнних конфліктів, інтегруючи технологічні, соціальні та політичні тенденції глобального світу.

Висновки до розділу 3

Аналіз використання військової термінології у французьких ЗМІ показав, що вона є важливою частиною сучасного медійного і політичного дискурсу. Військова лексика виконує не тільки номінативну, а й комунікативну, оцінну та

ідеологічну роль, слугуючи засобом формування громадської думки та інформаційної політики.

Французькі засоби масової інформації широко застосовують військові терміни для висвітлення міжнародних подій, поєднуючи офіційну термінологію з професійним жаргоном і емоційно забарвленими висловами, що впливає на емоційний стан аудиторії.

Переклад військової термінології з французької є складним через потребу врахування культурних і професійних контекстів, що важливо для точності і ефективності міжнародної комунікації.

Сучасна військова лексика адаптується до технологічних інновацій, а війна в Україні сприяла появі численних нових термінів.

Отже, військова термінологія у французьких медіа – це динамічна система, що відображає суспільно-політичні зміни і сприяє міжнародній співпраці, перекладу та міжкультурному діалогу.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі проведено комплексне дослідження формування, розвитку та функціонування французької військової лексики в умовах сучасних викликів.

Виявлено, що військова термінологія – динамічна система, що змінюється під впливом політичних, соціальних і технологічних факторів. Особливо це стосується впливу російсько-української війни, яка стимулює появу нових термінів і неологізмів.

Французька військова лексика відзначається точністю, системністю та стандартизацією, а також виходить за межі професійного вживання, набуваючи ролі в медіа- та публіцистичному дискурсі. Вона стає інструментом інформаційної політики та стратегічної комунікації.

Дослідження базується на поєднанні описових, порівняльних, семантичних і кількісних методів, що дозволило всебічно проаналізувати військову термінологію у французьких ЗМІ.

Порівняльний аналіз із українською термінологією підтвердив посилення міжмовної взаємодії, зокрема в контексті НАТО. Для перекладу рекомендуються калькування, адаптація та описові методи, що зберігають точність значень.

Наукова новизна полягає у системному описі структури та функцій військової лексики у французьких медіа доби війни, з акцентом на її роль у формуванні суспільних оцінок.

Практична цінність роботи – використання результатів у навчанні, складанні словників та підготовці фахівців із військово-політичного перекладу.

Загалом військова термінологія є не лише мовною системою, а й відображенням соціокультурних особливостей і рівня розвитку військової науки та технологій.

Подальші дослідження мають зосередитися на когнітивних і дискурсивних аспектах, впливі цифровізації й гібридних воєн, а також на стандартизації та уніфікації термінів для міжнародної співпраці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акульшина Н. Т. Сучасна військова термінологія: когнітивно-прагматичні виміри (на матеріалі перської, української та англійської мов): дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.15 «Загальне мовознавство». Київ, 2016. 353 с.
2. Арламов О. Ю., Бекала К. І. Лексико-семантичні особливості військової термінології в сучасній англійській мові: матеріали 22 всеукр. наук.-метод. конф. Київ, 2020. С. 36-40.
3. Бабенко О. Вербальна репрезентація України в англomовних ЗМІ: когнітивний аспект. Інтелектуальна власність. 2017. Вип. 1. С. 48–52.
4. Байло Ю. В. Теоретичні засади дослідження термінів військової справи як номінативних одиниць у сучасній англійській мові. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2018. Т. 2. № 37. С. 18-20.
5. Бевзо Г. А., Алієва А. Д., Поліщук О. С. Лексико-семантичні особливості англomовної військової термінології // Академічні студії. 2022. Серія «Гуманітарні науки». Вип. 1. С. 120–125.
6. Білас А. А., Тісевич Х. І. Особливості запозичень у французькій мові. *Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. «Молодий вчений»*. Жовтень, 2018. № 10 (62). С. 181-184.
7. Боженець С. В. Становлення та сучасний стан дослідження військової терміносистеми української мови. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія». Журналістика*. 2023. Т. 34 (73). № 3. С. 8-12.
8. Бурячок А. А. Лексика сучасної української мови з погляду її походження. *Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія* / за ред. акад. І. К. Білодіда. Київ, 1973. С. 101–150.
9. Варвара С. В., Івлєва С. М. ВПЛИВ ІСТОРИЧНИХ ПОДІЙ НА ФОРМУВАННЯ ТЕРМІНОСИСТЕМИ ВІЙСЬКОВОЇ ЛЕКСИКИ В

УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ (НА ПРИКЛАДІ ПЕРШОЇ ТА ДРУГОЇ СВІТОВИХ ВОЄН). *Записки з українського мовознавства*. 2024. № 31. С. 66–80. <https://doi.org/10.18524/2414-0627.2024.31.309401>

10. Вікторія Стецюк, Лариса Мініч. Воєнна лексика в парадигмі лінгвістичних досліджень. *Славістичні студії: лінгвістика, літературознавство, дидактика*. 2024. Вип. 15. С. 307-314.
11. Галина Рабош. Запозичення з різних мов у французькій мові. *Вісник Львівського університету. Серія «Міжнародні відносини»*. 2011. Вип. 28. С. 294-304.
12. Гомон А. М., Чернявська С. М., Шокуров О. В. Неологізми і українській військовій термінології: лексико-семантичні особливості. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія». Журналістика*. 2023. Т. 34 (73). № 1. Ч. 2. С. 168-174.
13. Дем'яненко Б. Л., Дем'яненко В. М. Російська військова агресія проти України 2014–2022 рр.: політичні та побутові неологізми називання агресора. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2022. № 9. С. 173–194.
14. Долинський Є. Військова термінологія та її переклад як елемент підготовки майбутніх філологів. *Актуальні питання гуманітарних наук. Серія «Педагогіка»*. 2025. Вип. 83. Т. 2. С. 271-276.
15. Етимологія // Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Етимологія> (дата звернення 15.09.2025).
16. Жалай В. Я., Линник Т. Г., Миронюк Т. М., Пархоменко А. Ф., Рахманова І. І., Рубашова Л. М. Новітні тенденції функціонування української військової терміносистеми. *Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи*. 2018. С. 5-43.
17. Ірина Литовченко. Динамічні процеси у військовій лексиці української мови (назви зброї, амуніції, споруд): монографія / Ірина Литовченко ; за ред. проф. Ж. В. Колоїз. – Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов. 2016. 206 с.

- 18.Ірина Соколова. Семантичні єдності для позначення концепту «війна в Україні» (на матеріалі англійської, німецької та української мов). *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія»*. 2025. Вип. 96. С. 61-66.
- 19.Коваль Надія. Вічне повернення до «вічної Росії»: виклики «української кризи» для французького інтелектуального дискурсу. *Інтерпретації російсько-українського конфлікту в західних наукових і експертно-аналітичних працях* / за ред. В. Кулика. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2020. 328 с.
- 20.Ковальчук О. П. Функціональні особливості лексичних одиниць у французькій та українській мовах. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2019. Т. 2. № 38. С. 93-96.
- 21.Коржак З. З. Особливості перекладу сучасної військової термінології. Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету: [збірник]. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2023. Вип. 38. С. 71 – 75. (фахове видання категорії «Б») (IndexCopernicus), DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5682/2023/38/14>.
- 22.Корнілаєва Є. В. Лінгвістична природа евфемізмів. *Львівський філологічний часопис*. 2019. № 5. С. 70-75.
- 23.Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад): Підручник. Вінниця. «Нова Книга», 2003. 448 с.
- 24.Леся Рубашова. Новітні тенденції в розвитку військової терміносистеми в Україні. *Мови та культури під час війни: (не)можливе, (пере)осмислене, (не)кероване*: колективна монографія / Леся Рубашова. Київ, 2025. С. 79-106.
- 25.Мельник П.П. Юрковська М.М. Визначення поняття військової лексики та підходи до її вивчення. URL: <https://surl.li/luzlgp> (дата звернення 18.09.2025).

26. Остапенко С. А., Удовіченко Г. М. Особливості відтворення військової термінології в перекладі. *Modern engineering and innovative technologies*. 2023. Issue 27. Part 3. P. 136-144.
27. Поліщук Н. О. Термінолексика як джерело оновлення газетного тексту (на матеріалі газет перших десятиліть ХХІ ст.): автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова». Львів, 2019. С. 264.
28. Попович Ю. В., Бялик В. Д. Поняття термінології та терміносистеми в сучасній лінгвістиці. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія». Соціальні комунікації*. 2020. Т. 31 (70). № 2. Ч. 2. С. 206-211.
29. Рогожук Б. О. Структурно-семантичні особливості лексики кіберспорту в сучасній англійській та українській мовах. Вісник студентського наукового товариства ДонНУ ім. Василя Стуса. 2022. URL: <https://share.google/e9cGSZonTrtpW310v> (дата звернення 24.10.2025).
30. Рябокінь Н. О., Ночовна Н. В., Дейнека А. А. Військовий термін та військова термінологія. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія». Журналістика*. 2025. Т. 36 (75). № 3. Ч. 1. С. 286-290.
31. Селіванова О. Д. Мовленнєва культура професійного спілкування військовослужбовців – складова військової культури сучасної української армії / О. Д. Селіванова // *Військова освіта*. 2013. № 1. С. 200-206.
32. Сімонок В. П. Мовні запозичення на історико-філологічному тлі. *Лінгвістичні дослідження: зб. наук. праць ХНПУ імені Г. С. Сковороди*. 2020. Вип. 52. С. 28-38.
33. Скороходько Е. Ф. Питання перекладу англійської технічної літератури (переклад термінів). Київ : Вид-во Київського університету, 1963. 91 с.
34. Стацюк Р. В. Основні підходи до визначення поняття «термін» у сучасній лінгвістичній науці. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство*. 2016. Т. 2. № 5. С. 112-116.

35. Сташкевич І. А., Лоїк Анумедем. Лексичні запозичення з французької мови у різних сферах використання : матеріали XLVII наук.-техн. конф. підрозд. ВНТУ (Вінниця, 14-23 березня 2018 р.). Вінниця, 2018. С. 3.
36. Сучасний словник-мінімум іншомовних слів: близько 6000 слів. 3-є вид., випр. і доп. – К.: Довіра, 2005. 445 с.
37. Томіленко Л. М. Термінологічна лексика в сучасній тлумачній лексикографії української літературної мови: монографія. Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. 160 с.
38. Українське суспільство в умовах війни: колективна монографія / С. Дембіцький, О. Злобіна, Н. Костенко та ін.; за ред. член.-кор. НАН України, д. філос. н. Є. Головахи, д. соц. н. С. Макеєва. Київ: Інститут соціології НАН України, 2022. 410 с.
39. Хаютин А. Д. Термин, терминология, номенклатура: учеб. пособие. – Самарканд: Самарканд. гос. ун-т им. А. Навои, 1972. 129 с.
40. Царьова І. В. Російсько-українська війна (2014-2022): слова, які набули нових значень. *Publishing House «Baltija Publishing»*. 2022. С. 804-811.
41. Чернишова Т. О. Розвиток української військової лексики в період російсько-української війни. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія «Філологія» Журналістика*. 2024. Т. 35 (74). № 3. Ч. 1. С. 31-37.
42. Чугай А. О., Костюк М. М. Галліцизми в українській військовій термінології. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Філологія»*. 2022 № 57. С. 106-110.
43. Шульман О. Чи доцільно порівнювати вплив артсистем і FPV-дронів. URL: <https://armyinform.com.ua/2024/01/16/chy-doczilno-porivnyuvaty-vplyv-artsystem-i-fpv-droniv/> (дата звернення 23.09.2025).
44. Alla Tkach, Maksym Tkach. The word as a weapon (about neologisms being a linguistic reflection of the Russia-Ukraine war). *Актуальні питання суспільних наук та історії медицини. Спільний українсько-румунський науковий журнал (АПСНІМ)*. 2023. № 1 (35). Р. 105-108.

45. CAESAR // Вікіпедія: вільна енциклопедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/CAESAR> (дата звернення 21.09.2025).
46. Caroline Mraz. LE DISCOURS OPERATIF EN MILIEU MILITAIRE: LA MESSAGERIE OPERATIONNELLE. Colloque international des Etudiants chercheurs en Didactique des langues et en Linguistique, Lidilem. Jun 2014, Grenoble, France. URL: <https://hal.archives-ouvertes.fr/hal-01251991> (дата звернення 23.10.2025).
47. Clara Martinot. Guerre en Ukraine : la Russie a trouvé une faille pour mieux exploiter ses missiles. *Le Point*. 05.10.2025. URL: https://www.lepoint.fr/monde/guerre-en-ukraine-la-russie-a-trouve-une-faille-pour-mieux-exploiter-ses-missiles-05-10-2025-2600276_24.php (дата звернення 23.10.2025).
48. Clément Machecourt. Guerre en Ukraine : la tactique russe du grignotage. *Le Point*. 05.04.2024. URL: https://www.lepoint.fr/monde/guerre-en-ukraine-comment-la-russie-conquiert-petit-a-petit-du-territoire-05-04-2024-2556925_24.php#xtmc=tactique&xtnp=1&xtcr=7 (дата звернення 29.10.2025).
49. David Cadier. Changes in France's policies towards Ukraine and Russia: Implications for Central Europe. *Institute of international relations Prague*. 2024. 7 p.
50. Dr. Tarek Cherkaoui, Michael Arnold, Merve Aydin. The 'Organized Hypocrisy' of French Foreign Policy: The Military-Media Nexus: report / TRT World Research Centre. July 2019. 16 p.
51. Guerre en Ukraine : un drone russe frappe une gare du nord-est, Zelensky dénonce un acte «barbare». 04.10.2025. *Libération*. URL: https://www.liberation.fr/international/europe/guerre-en-ukraine-un-drone-russe-frappe-une-gare-du-nord-est-zelensky-denonce-un-acte-barbare-20251004_B7ZCAGU5HRBXJEYFYULAVBKXLA/ (дата звернення 23.10.2025).

52. Hackett R. A. Journalism versus Peace? Notes on a problematic relationship. *Global Media Journal: Mediterranean Edition*. 2007. № 2 (1). P. 47-53.
53. Jean-Philippe Lefiel. Guerre en Ukraine : le drone Guérân-2, instrument russe d'une «stratégie d'imposition des coûts». *Le Monde*. 05.10.2025. URL: https://www.lemonde.fr/international/article/2025/10/05/guerre-en-ukraine-le-drone-geran-instrument-russe-d-une-strategie-d-imposition-des-couts_6644551_3210.html (дата звернення 23.10.2025).
54. Kapitonenko M. How the Russian-Ukrainian war is transforming international system and international order. *Actual problems of international relations. Taras Shevchenko National University of Kyiv*. 2024. № 158. P. 26-35.
55. Kostusiak N., Shulska N., Lisova Yu., Yaresko K., Ivanova I., Pochuieva O., Afanasieva O. Language Verbalization of Quantitativeness in Modern Mass Media: Linguistic-cognitive and Communicative-pragmatic Dimensions in Ukrainian Language. *AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research*, 2023. Vol. 13, Issue 1, Spec. Issue XXXIV. P. 149–155. URL: https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/130134/papers/A_22.pdf (дата звернення: 03. 10.2025).
56. L'armée française face à la guerre du futur : sommes-nous prêts ? *Revue de géopolitique* «Conflits». 15.04.2025. URL: <https://www.revueconflits.com/larmee-francaise-face-a-la-guerre-du-futur-sommes-nous-prets/> (дата звернення 23.10.2025).
57. Marie Jégo, Benjamin Quénelle. Vladimir Poutine menace l'Europe d'une «réponse très convaincante» si elle persiste à s'armer et à aider Kiev. *Le Monde*. 03.10.2025.
URL: https://www.lemonde.fr/international/article/2025/10/03/vladimir-poutine-menace-l-europe-d-une-reponse-tres-convaincante-si-elle-persiste-a-s-armer-et-a-aider-kiev_6644152_3210.html (дата звернення 23.10.2025).

- 58.Struk I. V., Semyhinivska T. H., Sitko A. V. Formation and translation of military terminology. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. 2022. Т. 33 (72). Р. 29-33.
- 59.Ukraine : attaque de missiles et drones sur Kyiv, partiellement privée d'électricité. *Libération*. 10.10.2025. URL : https://www.liberation.fr/international/europe/ukraine-attaque-de-missiles-et-drones-sur-kyiv-partiellement-privee-deelectricite-20251010_XTAH2PT72RD2PCBCHAKZADKTAQ/ (дата звернення 23.10.2025).
- 60.Ukraine : la Russie pilonne le réseau énergétique, un enfant tué. *L'express* publicité. 10.10.2025. URL: https://www.lexpress.fr/monde/ukraine-attaque-de-missiles-et-drones-sur-kiev-partiellement-privee-deelectricite-KV2HTHBW5BFBDCHG6WD2W23GQ/?cmp_redirect=true (дата звернення 23.10.2025).

ABSTRACT

The relevance of the research stems from the profound geopolitical and informational impact of Russia's full-scale invasion of Ukraine, which has led to a rapid and substantial transformation of military vocabulary in global media, including French. This study addresses the urgent need for a comprehensive analysis of the advanced military lexicon that has emerged since 2022.

The goal of this Master's thesis is to analyze the military terminology of modern French based on press materials, determine the influence of the war in Ukraine on its development, and identify the specifics of its translation and practical application.

The research pursued the following key objectives: to define the theoretical basis of military terminology; to analyze military vocabulary in the French press; to determine the lexico-semantic features of new or re-contextualized French military terms (2022–2025); to investigate the influence of French military borrowings on Ukrainian terminology; and to evaluate translation specifics.

The study employed a system of methods for combined linguistic analysis, including semantic, lexicographical, comparative, contextual, word-formation, and discourse analysis, along with experimental translation methods.

The scientific novelty lies in its specific focus on the military terminology of modern French within the context of the war in Ukraine, highlighting the language's role as a tool for international communication amidst global transformations.

The theoretical significance is derived from the complex analysis of terminological transformations in a dynamic, conflict-driven environment. The practical significance is that the results are directly applicable to military translation, the creation of specialized dictionaries, and media analysis for accurate international comprehension of the war.

The work is structured into an Introduction, three main chapters (theoretical foundations, formation features, and functioning in mass media), Conclusions, a List of References, and two Appendices (military glossaries).

The structure and key findings of the Master's thesis were published in the proceedings of the 3rd All-Ukrainian Scientific and Practical Conference “Romance and Germanic Languages: General Trends in the Development of Linguistic Phenomena, Contrastive and Areal Studies” in the form of theses.

Key words: military terminology, linguistic analysis, lexico-semantic features, terminology transformation, military translation.

ДОДАТКИ

Додаток А

Французько-український глосарій

A-bombe (f)	атомна бомба
agent double (m)	подвійний агент
agression (f)	агресія
agression armée (f)	збройна агресія
armée (f)	армія
assassinat (m)	вбивство
attaque (f)	атака
attaque éclair (f)	тактика швидкого удару
attaquer	атакувати
bataillon (m)	батальйон
biffin (m)	солдат, рекрут (жарг.)
blindé	бронетанковий
bombardement (m)	бомбування
bombe (f)	бомба
brigade (f)	бригада
canon automoteur (m)	самохідна артилерійська установка
casque (m)	каска
cavalerie (f)	кавалерія
champ de mines (m)	мінне поле
char (m)	танк (жарг.)
chef d'état major (m)	начальник штабу
collaborateur (m)	колабораціоніст
commande (f)	команда
conflit armé (m)	збройний конфлікт
contre-attaque (f)	контратака
cyberattaque (f)	кібератака

descente (m)	десант
drone (m)	дрон
équipement (m)	обладнання
feu nourri (m)	інтенсивний вогонь
forces ennemies écrasantes (pl, f)	чисельна перевага ворога
forces océaniques stratégiques (pl, f)	океанські стратегічні сили
franc-tireur (m)	франтирер
front (m)	фронт
garnison (m)	гарнізон
général (m)	генерал
guerre (f)	війна
guerre électronique (f)	радіоелектронна війна
lance-roquettes (m)	реактивний гранатомет
lieutenant (m)	лейтенант
lutte contre-insurrectionnelle (f)	боротьба з повстанцями
mine (f)	міна
mineur (m)	мінер
mobilisation (f)	мобілізація
NBC (nucléaire, biologique, chimique)	ядерний, біологічний, хімічний
non-combattant (m)	нонкомбатант
obusier (m)	гаубиця
offensive éclair (f)	блискавична офензива
officier (m)	офіцер
partisan (m)	партизан
pilonnage (m)	артилерійський обстріл
planqué	ухильник
postulat (m)	постачання
puissance de feu (f)	вогнева міць
quatrième pouvoir (m)	«четверта влада»

sapeur (m)	сапер
sergent (m)	сержант
tank (m)	танк
terrorisme (m)	тероризм
toubib (m)	лікар
victime civile (f)	цивільна жертва
volontaire	добровільний
zone de conflit (f)	зона конфлікту

Українсько-французький глосарій

агресія	agression (f)
армія	armée (f)
артилерійський обстріл	pilonnage (m)
атака	attaque (f)
атакувати	attaquer
атомна бомба	A-bombe (f)
батальйон	bataillon (m)
блискавична офензива	offensive éclair (f)
бомба	bombe (f)
бомбування	bombardement (m)
боротьба з повстанцями	lutte contre-insurrectionnelle (f)
бригада	brigade (f)
бронетанковий	blindé
вбивство	assassinat (m)
війна	guerre (f)
вогнева міць	puissance de feu (f)
гарнізон	garnison (m)
гаубиця	obusier (m)
генерал	général (m)
десант	descente (m)
добровільний	volontaire
дрон	drone (m)
збройна агресія	agression armée (f)
збройний конфлікт	conflit armé (m)
зона конфлікту	zone de conflit (f)
інтенсивний вогонь	feu nourri (m)
кавалерія	cavalerie (f)

каска	casque (m)
кібератака	cyberattaque (f)
колабораціоніст	collaborateur (m)
команда	commande (f)
контратака	contre-attaque (f)
лейтенант	lieutenant (m)
лікар	toubib (m)
міна	mine (f)
мінер	mineur (m)
мінне поле	champ de mines (m)
мобілізація	mobilisation (f)
начальник штабу	chef d'état major (m)
нонкомбатант	non-combattant (m)
обладнання	équipement (m)
океанські стратегічні сили	forces océaniques stratégiques (pl, f)
офіцер	officier (m)
партизан	partisan (m)
подвійний агент	agent double (m)
постачання	postulat (m)
радіоелектронна війна	guerre électronique (f)
реактивний гранатомет	lance-roquettes (m)
самохідна артилерійська установка	canon automoteur (m)
сапер	sapeur (m)
сержант	sergent (m)
солдат, рекрут (жарг.)	biffin (m)
тактика швидкого удару	attaque éclair (f)
танк	tank (m)
танк (жарг.)	char (m)
тероризм	terrorisme (m)

ухильник	planqué
франтирер	franc-tireur (m)
фронт	front (m)
цивільна жертва	victime civile (f)
«четверта влада»	quatrième pouvoir (m)
чисельна перевага ворога	forces ennemies écrasantes (pl, f)
ядерний, біологічний, хімічний	NBC (nucléaire, biologique, chimique)